

Prostorna struktura zagrebačke Trešnjevke

Furjan, Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:985295>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Marko Furjan

Prostorna struktura zagrebačke Trešnjevke

Prvostupnički rad

Mentor: prof. dr. sc. Dražen Njegač

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Prostorna struktura zagrebačke Trešnjevke

Marko Furjan

Izvadak: U ovom radu prikazat će se prostorni okvir zagrebačkih gradskih četvrti – Trešnjevka sjever i Trešnjevka jug. Nadalje rad će prikazati razvoj gradskih funkcija te urbanizacijski razvoj prostora Trešnjevke s naglaskom na načine iskorištavanja zemljišta. Rad je temeljen na terenskom istraživanju i kartiranju određenih zona iskorištavanja. Tako će se prikazati industrijska zona, poslovne zone, rekreacijske zone i zelene površine, stambene zone i obrazovne ustanove. Rad je podijeljen prema trešnjevačkim kvartovima. Za svaki kvart prikazat će se prostorni okvir i zone iskorištavanja koje se nalaze na tom prostoru. Na kraju rada prikazat će se rezultati terenskog istraživanja, odnosno karta sa zonama iskorištavanja zemljišta na prostoru Trešnjevke.

30 stranica, 18 grafičkih priloga, 0 tablica, 20 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Trešnjevka, prostor, naselja, kvart, grad, zone

Voditelj: prof. dr. sc. Dražen Njegač

Tema prihvaćena: 14. 6. 2018.

Datum obrane: 21. 9. 2018.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

The spatial structure of Trešnjevka

Marko Furjan

Abstract: This paper presents the spatial framework of the Zagreb city districts - Trešnjevka north and Trešnjevka south. In addition, the paper will show the development of city functions and the urbanization development of the Trešnjevka area with an emphasis on land use. The work is based on field research and mapping of certain exploitation areas. This will show the industrial zone, business zones, recreation zones and green areas, residential zones and educational facilities. The work is divided into Trešnjevka quarters. For each neighborhood, the spatial frame and exploitation zones in the area will be displayed. At the end of the work, the results of the field research will be presented, map with the areas utilizing the land in Trešnjevka area.

30 pages, 18 figures, 0 tables, 20 references; original in Croatian

Keywords: Trešnjevka, area, settlement, neighborhood, city, zone

Supervisor: Dražen Njegač, PhD, Full Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 14/06/2018

Undergraduate Thesis defense: 21/09/2018

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. CILJEVI I ZADACI RADA.....	2
3. METODOLOGIJA RADA.....	2
4. RAZVOJ GRADSKIH FUNKCIJA NA PODRUČJU TREŠNJEVKE.....	3
5. TREŠNJEVAČKI KVARTOVI	5
5.1. CIGLENICA.....	5
5.2. GAJEVO	7
5.3. GREDICE.....	8
5.4. JARUN.....	8
5.5. KNEŽIJA (HORVATI)	10
5.6. LJUBLJANICA	11
5.7. PONGRAČEVO	13
5.8. PREČKO	14
5.9. RUDEŠ.....	15
5.10. SREDNJACI.....	16
5.11. STAGLIŠĆE.....	17
5.12. STARA TREŠNJEVKA.....	18
5.13. VOLTINO	20
5.14. VRBANI.....	21
6. ZAKLJUČAK	22
7. LITERATURA.....	24
8. IZVORI.....	24

1. UVOD

Zagrebačka četvrt Trešnjevka jedna je od najnaseljenijih i najvećih zagrebačkih četvrti. Podijeljena je na dvije gradske četvrti – Trešnjevku sjever i Trešnjevku jug. Prostor Trešnjevke prostire se od željezničke pruge na sjeveru do rijeke Save na jugu, te od Zagrebačke ceste i ulice Svilkovići na zapadu do Savske ceste i južnog kraka željezničke pruge na istoku. Granicu između gradskih četvrti Trešnjevka sjever i Trešnjevka jug čini Zagrebačka avenija.

„Na jugozapadnom dijelu grada, južno od željezničke pruge koja je vodila prema zapadu i zapadno od pruge koja je hitala prema jugu, razvila se Trešnjevka, gradska četvrt koja je fizionomiju stekla u vremenu između dva rata, koja je po stanovništvu bila radnička i onih socijalnih slojeva koji su bili pretežito u nižem srednjem sloju. Bila je to gusta i nesistematična izgradnja, koja je na poseban način pratila rast grada. Iako su je prostorno odredile škole na Knežiji i Selskoj cesti i ona nešto starija na Novoj cesti, kao i crkve sv. Josipa i bl. Marka Križevčanina, Trešnjevka nikada nije dobila skladnu fizionomiju organizirane gradske četvrti. Dijagonala glavnih joj ulica Tratinske i Ozaljske koje su vodile od Savske ceste do potoka Črnomerca i tramvajske remize, koja se kao moderno spremište tramvaja smjestila na rubu grada, bile su okosnica tog dijela grada.“ (Maroević, 1999.)

Početak razvoja Trešnjevke počinje izgradnjom željezničke pruge i današnjeg Zapadnog kolodvora. Naseljava se prostor uz prugu te tamo nastaju prve stambene zone. Također, izgradnja željezničke pruge otvorila je velike poslovne mogućnosti smještaja različitih industrijskih grana koje su zahtijevale željezničku vezu radi lakšeg poslovanja. Tako uz prugu, pogotovo s južne strane, nastaju mnogobrojna nova industrijska postrojenja. To je bio početak nastanka industrijske zone koja će s vremenom zahtijevati sve veću radnu snagu i koja će odigrati vrlo bitnu ulogu u razvoju Trešnjevke privlačeći stanovnike i oblikujući prostornu, ekonomsku i socijalnu strukturu četvrti (Možnik, 2013).

2. CILJEVI I ZADACI RADA

U ovom radu prikazat će se prostorna struktura gradskih četvrti Trešnjevka sjever i Trešnjevka jug, odnosno odredit će se način korištenja zemljišta na spomenutom prostoru. „Funkcionalno-prostornu strukturu grada valja najprije promatrati s aspekta funkcija koje grad ima. Već je rečeno da gradovi razvijaju proizvodne i uslužne funkcije za potrebe svojeg stanovništva, kao i za potrebe okolice, regije, pa i cijele države. Osim toga, gradove treba promatrati i kao mjesta rada i stanovanja. U njima stanovništvo mora imati organizirane sve funkcije svojeg opstojanja. Osim stanovanja i rada, to su, kako je već rečeno, opskrba, obrazovanje i komunikacije.“ (Vresk, 2002)

Svaki trešnjevkački kvart analizirat će se zasebno i prikazat će se njegov prostorni obuhvat. Odredit će se određene zone iskorištavanja na prostoru Trešnjevke: poslovne zone, rekreacijske zone i zelene površine, stambene zone, industrijske zone te obrazovne ustanove. Provest će se terensko istraživanje i kartiranje te će se prikazati rezultati tog istraživanja. Pretpostavka je da na području Trešnjevke ima različitih zona iskorištavanja, ali da prevladava stambena zona.

3. METODOLOGIJA RADA

Za potrebe ovog rada odrađeno je terensko istraživanje i kartiranje gradskih četvrti Trešnjevka sjever i Trešnjevka jug u kolovozu 2018. godine. U sklopu istraživanja, autor je fotografirao dijelove Trešnjevke, te je slike koristio u radu. Područje Trešnjevke tijekom svoje povijesti prošlo je transformaciju iz divljih radničkih četvrti u klasične urbane gradske prostore. Također ovaj prostor i danas se transformira procesom nove moderene izgradnje i pod utjecajem socijalnih i ekonomskih procesa. Zbog tih promjena transformacija ovo područje je pogodno i zanimljivo za istraživanje. Kao izvor podataka koristit će se shvaćanja i saznanja stečena tijekom terenskog istraživanja i kartiranja. Analizom stečenih podataka detektirana su mjesta određenog iskorištavanja zemljišta. Za bolji uvid u prostorni obuhvat Trešnjevke koristit će se vizualizacija u GIS – u. Za pomoć u radu koristit će se adekvatna literatura.

4. RAZVOJ GRADSKIH FUNKCIJA NA PODRUČJU TREŠNJEVKE

Prvi zapis imena Trešnjevke nalazi se na Kneidingerovu planu (Leopold Kneidinger) gradske općine iz 1766. godine. (zgportal.com, 2016.) U to vrijeme na prostoru Trešnjevke nije bilo kuća nego se nalazio pašnjak koji je dobio ime po divljim trešnjama koje su rasle na tom pašnjaku. Selo Ljublanica je bilo prvo naselje na prostoru Trešnjevke koje se spominje u pisanim dokumentima od sredine 18. stoljeća. To selo je činilo desetak kućanstava koja su se bavila vinogradarstvom. U blizini Ljublanice nalazilo se zemljište Berek, današnja tramvajska Remiza. Nedaleko od Ljublanice, prema sjeveru, nalazilo se zemljište Črešnjevke po kojem je Trešnjevka dobila ime. Tijekom druge polovine 19. stoljeća počinje intenzivnije naseljavanje prostora Trešnjevke. Transformacija trešnjevačkog prostora iz ruralnog u urbani počinje gradnjim željezničke pruge Zidani most – Zagreb – Sisak 1862. godine, odnosno izgradnjom Zapadnog kolodvora (prije se nazivao Južni kolodvor) kojom je pokrenuta industrijalizacija. Gospodarski život koncentrira se uz željezničku prugu i Savsku cestu, na kojoj se 1891. godine gradi prva tramvajska pruga, sa spremištem na mjestu današnjeg Tehničkog muzeja Nikole Tesle (zgportal.com, 2016).

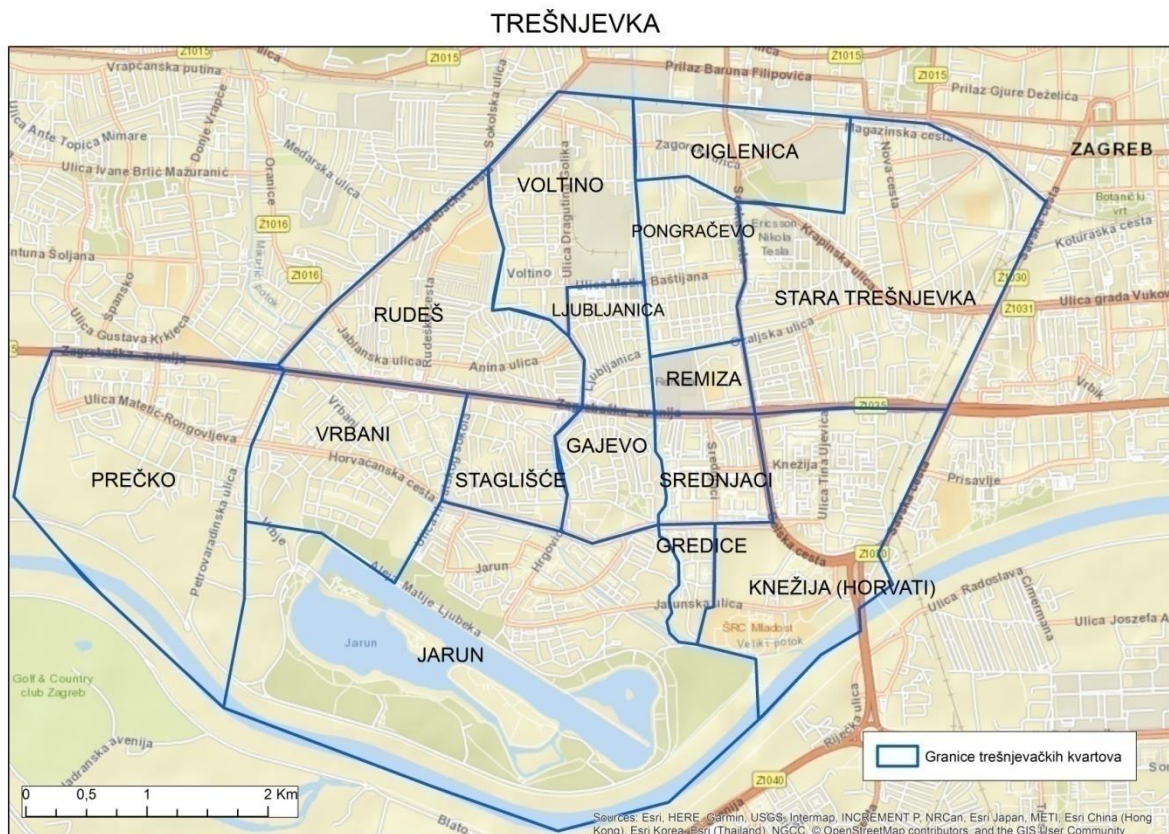
U tom vremenskom periodu na prostoru Trešnjevke smještaju se prve važne gradske funkcije poput termoelektrane, vodovoda i spremišta tramvaja. Uz to, formira se i mreža putova i cesta u zapadnom dijelu koji će kasnije postati glavne ulice zapadnih kvartova Trešnjevke (Delalle, 1999). Postepenim naseljavanjem zadržao se većinski ruralni karakter cijelog prostora. Najbitnije razdoblje u naseljavanju Trešnjevke je bilo razdoblje između dva svjetska rata. Tek se u tom periodu prostor Trešnjevke popunjava različitim i potrebitim urbanim i stambenim sadržajima te se polagano uklapa u sustav grada. Uz to počinje se izdvajati kao zasebna četvrt. Sav taj napredak potaknut je industrijskim razvojem koji je bio značajan za područje Trešnjevke koja se tada nalazila na periferiji grada. Veliki poslovni kompleksi (Ericsson, Siemens, Končar) nastali su tada, a uz njih nastaju i mnogobrojne manje radionice (Jukić, 1999). To je potaknulo potrebu za jeftinom radnom snagom što je privlačilo brojne radnike koji su se naseljavali u njihovoj blizini. Kako je to bilo siromašno stanovništvo, jedino što su si mogli priuštiti bila je gradnja niskih trošnih jednokatnica koje su najčešće građene bez dozvola i komunalnih priključka. Tako Trešnjevka dobiva svoju glavnu karakteristiku radničke četvrti (Možnik, 2013).

Nadalje, urbani sadržaji šire se prema zapadu, gradska vlast nije posvećivala veliku pažnju stambenom pitanju radnika, divlja izgradnja buja, a komunalne usluge poput vode i

kanalizacije su uvedene vrlo polako. Završetkom Drugog svjetskog rata dolazi do velikih promjena. Nova socijalistička vlast mijenja pristup prema Trešnjevci. Posvećuje se više pažnje radničkim slojevima i počinje dugotrajan proces transformacije poludivljeg naselja u dostojnu gradsku četvrt. Grade se kanalizacije i vodovod, stavlja se asfalt te gradska vlast gradi stambene objekte, pa čak i cijela naselja (Možnik, 2013). Te procese dodatno će potaknuti velika poplava Save 1964. godine nakon koje propada velik broj trošnih kućica koje se zamjenjuju novom gradnjom. Takvu transformaciju najviše su osjetili kvartovi južne Trešnjevke (Knežija, Srednjaci i Jarun) gdje se u kratkom vremenskom roku grade čitava naselja nebodera i stambenih blokova koja daju tim kvartovima današnji izgled (Maroević, 1999). Osamostaljenjem Hrvatske i propašću socijalizma događaju se velike promjene na području Zagreba, a tako i na prostoru Trešnjevke. Proces deindustrijalizacije dobiva pravi zamah propašću mnogobrojnih proizvodnih tvrtki u privatizaciji krajem 20. stoljeća. Time Trešnjevka gubi svoj radnički karakter. Nestaju trgovačke ulice s malim obrtnicima i uslugama što mijenja funkcionalu strukturu te se uz to mijenja i morfološka struktura pojavom sve većeg broja napuštenih lokala. Stanogradnja se premješta s društvenog sektora na privatni te slijedi proces suburbanizacije (Možnik, 2013).

5. TREŠNJEVAČKI KVARTOVI

Trešnjevački kvartovi su: Ciglenica, Gajevo, Gredice, Jarun, Knežija (Horvati), Ljubljanica, Pongračevo, Prečko, Rudeš, Srednjaci, Staglišće, Stara Trešnjevka, Voltino te Vrbani. Kao poseban dio izdvaja se Remiza (Vurovčica) kao mjesto spremišta i okretišta tramvaja i autobusa.

Sl.1. Prikaz trešnjevačkih kvartova

Izvor: ArcGis 2018

5.1. CIGLENICA

Ciglenica je kvart koji je sa zapada omeđen potokom Črnomercem, sa sjevera željezničkom prugom, s istoka i jugoistoka dvorištem Toplane i s juga Klanječkom odnosno Krapinskom ulicom. Na područje današnje Ciglenice je prije otprilike sto godina bilo nekoliko ciglana: sjeverozapadno od križanja Zlatarska – Selska, sjeveroistočno od križanja Meršićeva – Zagorska itd. Naime u to doba bilo je uobičajeno imati male ciglane razasute po širem

teritoriju grada. Razvoj ciglana omogućio je potok Kunišćak te glinovito tlo. Po izgradnji industrijske ciglane Adolfa Mullera na Črnomercu te male ciglane su prestajale s radom i polagano su propadale. Najstariji objekat na tom području je željeznička pruga sagrađena 1862. godine. Oko 1870. godine se prvi put spominje Magazinska cesta kao cesta kojom je s gradom povezivano crpilište tadašnjeg vodovoda i čiji je nastavak današnja Zagorska cesta. Kod raskršća Zagorske i Selske ceste je 1921. godine izgrađen blok gradskih zgrada namijenjenih radnicima i to je bio jedan od prvih projekata takvog tipa u Zagrebu i prvi na Trešnjevci. Ovaj prostor je još u drugoj polovici 19. stoljeća bio predviđen za smještaj industrije, skladišta te radničkih nastambi. Ostatak kvarta je tokom vremena popunjen izgradnjom obiteljskih kuća. Na Ciglenici se danas nalazi područni objekt dječjeg vrtića Bajka, zdravstvena stanica u Zagorskoj ulici, neboder Ciglenica (jedna od najviših zgrada na području Trešnjevke). Na potezu Selska/Zagorska/Meršićeva nalazi se i Dječji dom te prostori Akademije likovnih umjetnosti, a južno od njih park s dječjim igralištem, spomenikom palim borcima NOB-a te skulpturom Zdenac mladosti. Od drugih zanimljivosti vrijedi istaknuti prugu Samoborčeka koja je prolazila rubom kvarta i imala veliku transportnu važnost u svoje vrijeme (mapiranje Trešnjevke-Ciglenica, 2016).

Sl.2. Neboder Ciglenica

Izvor: autor, 2018.

5.2. GAJEVO

Gajevo je naselje koje je sa zapadna omeđeno ulicom Hrgovići, sa sjevera Zagrebačkom avenijom, s istoka potokom Črnomerec te s juga Horvaćanskom cestom. Nastalo je širenjem grada nakon Drugog svjetskog rata. Gajevo je zapravo bilo nastavak starijih kvartova Ljubljanice i Vurovčice (danas poznatije pod nazivom Remiza). U Koprivničkoj ulici su se nalazile ambulanta i brijačnica, na uglu Koprivničke i Ilirske bila je pošta, a u Ilirskoj su se nalazile mesnica, slastičarnica i gostionica. Ambulanta se, u obnovljenom izdanju, i danas nalazi na mjestu gdje je nekad bila dok brijačnice i pošte više nema. Na mjestu gostionice je danas trgovina Feroterm. 80-ih godina 20. stoljeća, glavna prometnica koje je prolazila kroz Gajevo bila je Peščanska ulica, a povezivala je Gajevo, Jarun i Staglišće s Gredicama i Horvatima na jugoistoku, te Rudešom i autoputom na sjeverozapadu. Nakon gradnje novog dijela naselja Peščansku ulicu su djelomično zamijenile današnja ulica Hrgovići, Našička ulica te ulica Hrvoja Macanovića. Dio Peščanske ulice ostao je nepromijenjen do danas, a to je dio ulice Hrvoja Macanovića koji se proteže od mjesta gdje se ulica Ladislava Štritofa spaja sa Horvaćanskom (mapiranjeTrešnjevke – Gajevo, 2016). Danas se na području Gajeva nalazi OŠ Ivana Meštrovića, vrtić 'Jarun', stadion NK Jarun te poslovnica Zagrebačke banke a na ostalom prostoru prevladava stambena zona.

Sl. 3. Gajevo (Ulica Hrvoja Macanovića)

Izvor: autor, 2018.

5.3. GREDICE

Gredice su kvart omeđen Horvačanskom cestom na sjeveru, potokom Čnomercem na zapadu, ulicom Marijana Haberlea na istoku i potokom Vrapčakom na jugu. U prošlosti je to bilo rijetko naseljeno područje polja i livada koje se naslanjalo na zapadu na Jarun, a na sjeveroistoku na Horvate. Tokom 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća, naselje se sastojalo samo od jedne glavne ulice (Gredice I) s nekoliko kraćih odvojaka. Intenzivan razvoj počinje u 80-im godinama kada se gradi kompleks zgrada koji danas čini temeljni dio tog naselja, a od starijih dijelova ostalo je tek desetak obiteljskih kuća na jugu kvarta kod potoka Vrapčak (mapiranje Trešnjevke – Gredice, 2016). Naselje nema javnih sadržaja (škola, knjižnica, crkva itd) već se u tom pogledu oslanja na susjedne kvartove (Jarun i Knežiju). Gredice se sastoje prvenstveno od stambenih zona te zelene površine uz potoke Čnomerec i Vrapčak.

Sl. 4. Gredice

Izvor: autor, 2018.

5.4. JARUN

Jarun je kvart koji je omeđen sa sjevera Horvačanskom cestom, s zapada ulicom Hrvatskog sokola, s istoka potokom Čnomerec, a na jugu Savom odnosno Jarunskim jezerom koje na svojoj zapadnoj i sjeverozapadnoj strani dotiče kvartove Prečko i Vrbani s kojima dijeli taj

dio jezera. Jarun čini cjelinu sa kvartovima Staglišće i Gajevo koji se protežu sjevernije od Jaruna, između Horvaćanske ceste i Zagrebačke avenije i zapadno od Srednjaka, sve do Vrbana i Prečkog. Jarun, Gajevo i Staglišće dijele međusobno svoj javni sadržaj: Osnovna škola Ivana Meštrovića, Osnovna škola Bartola Kašića, vrtić Jarun, knjižnica Staglišće, tržnica Jarun (na Staglišću), Župna crkva Svete Mati Slobode, crkva Duha Svetoga, kapela Svetog Križa, Nogometni klub Jarun, Dom zdravlja Gajevo-Jarun. Zbog blizine sportsko-rekreacijskog centra, dobre povezanosti sa ostatkom grada tramvajem i autobusom, te relativno kvalitetnom gradnjom zgrada ovaj je kvart prilično popularan za stanovanje. Do sredine 20. stoljeća, kada je granica grada bila na potoku Čnomerec, Jarun je bio prvo selo zapadno od grada Zagreba. Glavna prometnica kojom se prije 50-ak godina stizalo do Jaruna bila je već spomenuta Peščanska ulica koja je prolazila kroz Gajevo, a povezivala je Jarun, Gajevo i Staglišće sa Gredicama i Horvatima na jugoistoku, te Rudešom i Zagrebačkom avenijom na sjeverozapadu. Ulica Hrgovići (dobila ime po nekoliko obitelji Hrgović koje su živjele na tom prostoru) je s početkom novogradnje u Jarunu potpuno promijenila izgled i strukturu. Obiteljske kuće zamijenjene su stambenim zgradama, a ulica je produžena na jug do jezera i na sjever do Zagrebačke avenije. Antolićeva ulica je nestala kao i sve obiteljske kuće južno od Peščanske ulice i istočno od ulice Hrgovići. Zamijenile su ih nove ulice i stambene zgrade. Šezdesetih godina 20. stoljeća Jarun je, iako tada već dio gradske općine Trešnjevka, živio uglavnom seoskim životom. Nije bilo gotovo nikakvih javnih sadržaja. U to su vrijeme jarunska djeca išla u osnovnu školu u Rudešu, u Horvatima ili na Ljubljani. Župna crkva bila je na području Rudeša. Jedino što su Jarunčani tada imali je jarunska kapelica Sv. Križa. Prvi važan događaj u drugoj polovini 20. stoljeća za Jarun te Gajevo i Staglišće, dogodio se 1969. godine kada je izgrađena prva osnovna škola. U početku se zvala 'Jarun - Gajevo', a kasnije je dobila ime 'OŠ Ivana Meštrovića', koje i danas nosi. Drugi važan događaj bio je 1975. godine kada je uvedena autobusna linija Jarun - Trešnjevački trg koja je imala veliku važnost u povezivanju juga i sjevera Trešnjevke. 1975. godine započeta je gradnja sportsko rekreacijskog centra Jarun. Daljni razvoj kvarta bio je u korelaciji s razvojem jezera. 1978. godine izgrađen je dječji vrtić 'Jarun' u neposrednoj blizini 'OŠ Ivan Meštrović', 1979. godine počela je gradnja stambenih zgrada i od tada Jarun, Staglišće i Gajevo dobivaju potpuno novi izgled i strukturu. 1985. godine izgrađena je 'OŠ Bartola Kašića' u središnjem dijelu Jaruna. Gradnja novog naselja bila je od velike važnosti za stari dio Jaruna jer je dobiven gradski vodovod, kanalizacija i telefon. Izgrađen je novi dio Horvaćanske ceste kojom je počeo voziti tramvaj 1987. godine. Iste godine završila je gradnja sportsko rekreacijskog centra i održana je Univerzijada. Sljedeće godine jarunsko jezero je proglašeno

kupalištem. Do kraja 90-ih godina 20. stoljeća Jarun je bio potpuno formiran. Početkom 21. stoljeća Jarun je dobio i plin zahvaljujući stambenoj gradnji koja se proširila na južni i jugoistočni dio (mapiranje Trešnjevke - Jarun, 2016). Danas glavnu atrakciju ovog kvarta čini sportsko rekreacijski centar Jarun na kojem svakodnevno velik broj ljudi provodi svoje slobodno vrijeme te je značajna crkva Sveta Mati Slobode koja okuplja veliki broj vjernika.

Sl. 5. Jarun (križanje Horvaćanske ulice i ulice Hrgovići)

Izvor: autor, 2018.

5.5. KNEŽIJA (HORVATI)

Knežija je kvart omeđen sa sjevera Zagrebačkom avenijom, s zapada Selskom cestom, s istoka željezničkom prugom, s juga rijekom Savom i na jugozapadu (gdje se naslanja na kvart Gredice) ulicom Marijana Haberlea. Knežija ima jednu od najdužih povijesti među svim južnotrešnjevačkim kvartovima. Pod imenom 'Horvati' na tom se području nalazilo selo još u srednjem vijeku. Krajem 19. stoljeća uključeno je u sastav grada Zagreba zajedno sa Predgradom Sava (naseljem oko Savske ceste). Centar naselja je bio oko Horvaćanske ceste u

blizini Savske ceste te se ono protezalo prema Srednjacima. Urbani razvoj naselja počinje pred Drugi svjetski rat kada se gradi crkva Župa Marije Pomoćnice. Izgradnjom 'autoputa' krajem 40-ih godina 20. stoljeća naselje se odjeljuje od Stare Trešnjevke. U 60-im godinama 20. stoljeća gradi se kompleks novih zgrada i novo naselje dobiva ime Knežija. Staro ime Horvati polako gubi na značaju i upotrebljava se samo za krajnji jug naselja oko Horvaćanske ceste (mapiranje Trešnjevke - Knežija, 2016). Na području Knežije nalazi se Osnovna škola Matije Gupca, objekti Doma zdravlja u Bićanićevoj i Albaharijevoj. U Ulici Ćire Truhelke, pored željezničke pruge, nalazi se mini-autodrom. Na južnom dijelu kvarta nalazi se Studenski dom 'Stjepan Radić', Kineziološki fakultet te ŠRC Mladost koji se nalazi na graničnom području s Jarunom.

Sl. 6. Dom zdravlja – Albaharijeva (Knežija)

Izvor: mapiranje Trešnjevke, 2016.

5.6. LJUBLJANICA

Ljubljana je kvart omeđen sa zapada potokom Kustošakom, na istoku potokom Črnomercem, na sjeveru Baštijanovom ulicom te na jugu Zagrebačkom avenijom. Na starim kartama je na tom prostoru postojalo selo 'Lublanicza' koje je sve do 1945. godine bilo na rubu grada te se smatra najstarijim naseljem na Trešnjevci. Nakon dolaska tramvaja do gradske granice i Ljubljance, sredinom 30-ih godina 20. stoljeća, počinje urbanizacija tog dijela Trešnjevke. Nakon Drugog svjetskog rata u Svetoivanskoj ulici otvara se Osnovna škola Ljubljana. 1962. godine škola mijenja ime u OŠ Sava Kovačević, a izvorno ime joj se vraća 1990. godine. U Ljubljanci još djeluje ogranak knjižnice Trešnjevka na križanju ulice Ljubljance i Dinarske ulice.

Sl.7. Ulica Ljubljana

Izvor: autor, 2018

Ulica Ljubljana danas služi kao produžetak okretišta tramvaja kojom se ljudi kreću prema svojim kućama širom naselja ili prema Voltinom naselju ili Rudešu, s malim kućama, dućanima i kafićima. Ta ulica predstavlja tipično središte pregrada kakvih je u današnjem Zagrebu sve manje (mapiranje Trešnjevke – Ljubljana, 2016).

Iz tog razloga možemo reći kako su prostori Ljubljane i Remize (Vurovčice) međusobno srasli u jedinstvenu cjelinu. Remiza se prostire od Ozaljske ulice na sjeveru do Zagrebačke avenije na jugu te od potoka Črnomerec na zapadu do Selske ceste na jugu. Na prostoru Remize nalazi se okretište i spremište tramvaja i autobusa te poslovna zona ZET-a.

Sl. 8. Remiza – okretište tramvaja

Izvor: autor, 2018

5.7. PONGRAČEVO

Pongračevo je kvart omeđen sa sjevera Klanječkom ulicom te trasom 'Samoborčeka' do Selske ceste, s zapada potokom Črnomercem, s istoka Selskom cestom te s juga Ozaljskom ulicom. To zemljište je do kraja 20-ih godina 20. stoljeća bilo u vlasništvu celjske obitelji Pongratz po kojem kvart dobiva ime. Oni su tada prodali zemljište gradu, a grad je na njemu počeo graditi više naselja namijenjenih radnicima (mapiranje Trešnjevke – Pongračevo, 2016). Prvenstveno su se gradila naselja za radnike ZET-a, a kasnije i za radnike Končara. Izgrađeno je nogometno igralište za rekreaciju radnika Končara, a danas se tu nalazi nogometni klub 'Šparta Elektra'. Na području kvarta, od javnih zgrada, nalazi se samo objekt dječjeg vrtića 'Bajka' na Opatijskom trgu.

Sl. 9. Pongračevo

Izvor: autor, 2018.

Na uglu Baštijanove i Selske ulice nastalo je novo naselje, koje svojom fizionomijom podsjeća na naselje Špansko – Oranice. Na tom mjestu, prije izgradnje naselje, postojala je šuma, pusta livada i par skladišta te taj prostor nije imao nikakvog značaja. Naselje je izgrađeno za potrebe mladih obitelji koje danas čine većinsko stanovništvo naselja. Naime, u početku naselje nije imalo ni vlastite ulice nego su sve zgrade bile na istom broju Selske ulice, ali sa drugačijim slovom da nebi došlo do zabune. Od 2015. godine ulice dobivaju nazive po poznatim književnicama (Dori Pfanovoj, Sunčani Škrinjarić, Višnji Strahuljak Chytil, itd.).

Sl. 10. Novo naselje kod Selske

Izvor: autor, 2018.

5.8. PREČKO

Prečko je kvart koji se nalazi na jugozapadu Trešnjevke. Omeđen je Zagrebačkom avenijom na sjeveru, zamišljenom linijom istočno od Odakove, Štefanićeve i Sibeliusove ulice na istoku, ulicom Svilkovići na zapadu te rijekom Savom na jugu. Urbanizacija Prečkog počela je 60-ih godina 20. stoljeća izgradnjom stambenih zgrada na prostoru Lhotkine i Dobroničeve ulice, zatim gradnjom OŠ 'Prečko', a nastavljena daljnjom izgradnjom stambenih objekata i izgradnjom firme CAOP (Centar za automatsku obradu podataka). S vremenom Prečko je dobivalo sve više gradskih sadržaja: dječji vrtić Prečko, OŠ 'Nikole Tesle' i knjižnicu Prečko 70-ih godina, tržnicu (80-ih godina), Shopping centar Prečko (jedan od prvih šoping-centara u gradu, otvoren 1995. godine), Dom kulture (mapiranje Trešnjevke – Prečko, 2016). Prečko se smatra ugodnim mjestom za život zbog planske izgradnje kojom je predviđeno mnogo zelenih površina i dječjih igrališta između zgrada, cijene stanova i najamnina su ispod gradskog prosjeka te zbog blizine jezera Jarun. U blizini je i nekoliko trgovačkih centara (City Center One West, Super Konzum Špansko) no oni se ne nalaze na području Prečkoga. 2000. godine Prečko je povezano sa središtem grada i tramvajem (početno samo linijom 17, a nekoliko

godina kasnije i linijom 5 koja se do tada okretala na Jarunu) (mapiranje Trešnjevke – Prečko, 2016).

Sl. 11. Prečko (Petrovaradinska ulica)

Izvor: autor, 2018.

5.9. RUDEŠ

Rudeš je kvart omeđen sa sjeverozapada Zagrebačkom cestom, s istoka potokom Kustošakom i s juga Zagrebačkom avenijom. Rudeš je već 1895. godine dobio osnovnu školu i time je ta škola najstarija na području današnje općine Trešnjevka. Zgrada te škole je zapuštena a današnja zgrada škole nalazi se u Jablanskoj ulici. Na križanju Anine i Rudeške ceste nalazi se zdravstvena stanica, dio Doma zdravlja Zagreb – zapad. U Rudešu je još uvijek puno veća površina izgrađena obiteljskim kućama nego zgradama, za razliku od većine ostalih kvartova zapadne Trešnjevke. Isto tako, Rudeš nema neki određeni centar, već su središta aktivnosti (trgovine, prijevoz, lokali) koncentrirani na rubovima kvarta. Kroz Rudeš ne vozi niti jedna linija javnog gradskog prijevoza već se stanovnici služe autobusima koji voze po Zagrebačkoj aveniji odnosno idu na autobus u Voltino. Povijesni centar Rudeša je bio kod raskršća Rudeške ceste i Anine/Jablanske ulice, međutim to raskršće danas nema određeni karakter te je samo prolazna točka. Rudeš je i sjedište NK Rudeš (osnovanog 1957. godine) koji danas igra 1. HNL. Uz nogomet u Rudešu se igra i ragbi, na igralištu pored nogometnog i tenis u sklopu tog sportskog centra. Na rudeškom području nalazi se poslovni toranj Sky Office (jedna od najviših građevina u Zagrebu), poslovno-stambeni objekt Mercator (danas Konzum)

kod ugla Zagrebačke avenije i Zagrebačke ceste, Kaufland na uglu Rudeške ceste i Zagrebačke avenije te mnoge trgovine, gostionice i restorani (mapiranje Trešnjevke – Rudeš, 2016).

Sl. 12. Rudeš – križanje Rudeške ceste i Anine

Izvor: autor, 2018.

5.10. SREDNJACI

Srednjaci su kvart omeđen sa zapada potokom Črnomerec, s istoka Selskom cestom, sa sjevera Zagrebačkom avenijom te s juga Horvaćanskom cestom. Srednjaci su nastali istovremeno sa susjednom Knežijom, dok su se pojedinačne zgrade (kao poznati neboderi u Ulici Braće Domany) gradile tijekom 70-ih i početkom 80-ih godina 20. stoljeća. Od starog dijela kvarta su ostale samo uličice na sjevernom dijelu uz Zagrebačku aveniju. Na prostoru Srednjaka nalaze se osnovna škola 'Josipa Račića', dječji vrtić, mali trgovački centar uz Selsku cestu te poštu i niz manjih trgovina u Ulici Braće Domany i Ulici majstora Radonje (mapiranje Trešnjevke – Srednjaci, 2016).

Sl. 13. Srednjaci – neboderi u Ulici Braće Domany

Izvor: autor, 2018.

5.11. STAGLIŠĆE

Staglišće je kvart omeđen sa sjevera Zagrebačkom avenijom, s zapada Ulicom Hrvatskog sokola, s istoka ulicom Hrgovići i potokom Kustošakom te s juga Horvaćanskom cestom. Staglišće se fizički odvaja od Rudeša, Ljubljance i Remize izgradnjom Zagrebačke avenije 50-ih godina 20. stoljeća, a od Gajeva produženjem ulice Hrgovići do Zagrebačke avenije krajem 80-ih godina. Intenzivnija izgradnja Staglišća počinje tokom 60-ih godina 20. stoljeća oko Peščanske ulice. Današnji oblik poprima izgradnjom u doba pred Univerzijadu, sredinom 80-ih godina 20. stoljeća. Staglišće na svom području pretežito ima stambene zone te većinu javnih sadržaja dijeli sa susjednim kvartovima (Jarunom i Gajevim). To se odnosi na: OŠ 'Ivana Meštrovića', OŠ 'Bartola Kašića', vrtić Jarun, knjižnicu Staglišće, tržnicu Jarun, župnu crkvu Svete Mati Slobode, crkvu Duha Svetoga, kapelu Svetog Križa, Nogometni klub Jarun, Dom zdravlja Gajevo – Jarun (mapiranjeTrešnjevke – Staglišće, 2016.).

Sl. 14. Tržnica Jarun na Staglišću

Izvor: autor, 2018.

5.12. STARA TREŠNJEVKA

Stara Trešnjevka je srce Trešnjevke i prostire se sjeverno od Zagrebačke avenije, istočno od Selske ceste, južno i zapadno od željezničke pruge. Prvi izgrađeni objekti na prostoru Stare Trešnjevke su: Kuća željezničarskog osoblja uz Zapadni kolodvor (1875. godine), crpilište Gradskog vodovoda (1878. godine), Bubara (1892. godine), pruga 'Samoborčeka' (1901. godine), 'Munjara' (elektrana/toplana, 1907. godine). Tokom 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća slijedi izgradnja stambenih zgrada na sjeverozapadnom dijelu kvarta. U to vrijeme započeta je i izgradnja gradskih socijalnih stanova čime je Trešnjevka poprimila ime 'radničkog kvarta'. Krajem 30-ih godina gradi se naselje Prve hrvatske štedionice namijenjeno srednjem sloju građana te izbjeglicama iz Istre. Tada se grade objekti javnog sadržaja: Trešnjevački plac, OŠ 'Kralja Tomislava' i 'Augusta Šenoje', Dom za starije i nemoćne na Selskoj cesti, crkva sv. Marka Križevčanina te crkva sv. Josipa kod Trešnjevačkog placa. Također su se bez ikakva plana gradile i radničke kućice. Danas od tog dijela radničkih kućica ostaje predio jugozapadno od Trešnjevačkog placa koji je najbližiji 'favelama' tipičnim za izvanoeuropske zemlje i jedini je takav predio još uvijek sačuvan na Trešnjevci. Nakon rata se gradi Osnovna škola Julija Klovića i Dom za starije i nemoćne u Drenovačkoj ulici. Nakon osamostaljenja Hrvatske središnji dio Trešnjevke doživljava preizgrađivanje, čime kvaliteta života u tom

dijelu kvarta postaje lošije zbog problema u prometu i ostaloj infrastrukturi (mapiranje Trešnjevke – Stara Trešnjevka, 2016).

Sl. 15. Stara Trešnjevka (tržnica)

Izvor: autor, 2018.

„U slobodnim istočnim i sjevernim predjelima Trešnjevke nastali su veliki energetske kompleksi termocentrale i tvornice telefona ('Tesla – Ericson' telekomunikacije – Krapinska 45), spremišta i radionice kazališne scenografije, a nakon Drugog svjetskog rata kompleksi športske dvorane i bazena, hotela i relativno velikih stambenih zgrada, tvornica športske odjeće ('Sport Heruc' – Magazinska/Petračićeva/Žajina/Pavletićeva) u zanimljivoj kombinaciji obojene aluminijske oplata te niz skladišnih prostora. Ta je heterogena struktura izbjegla svakoj kontroli urbanističkog zoninga ukazujući na dominaciju stihijske nad reguliranom gradskom izgradnjom.“ (Maroević, 1999.)

Na prostoru Stare Trešnjevke nalazi se puno važnih gradskih objekata kao što su: sportski centar Dražen Petrović, stadion NK Zagreba u Kranjčevićевой ulici, Tehnički muzej Nikola Tesla, Centar za kulturu Trešnjevka, sportska dvorana Dom sportova. Od obrazovnih ustanova valja još spomenuti Devetu Gimnaziju i Drugu ekonomsku školu u Dobojskoj ulici te Elektrostrojarsku obrtničku školu i Športsku gimnaziju na Selskoj cesti.

5.13. VOLTINO

Voltino je kvart omeđen na sjeveru željezničkom prugom, na zapadu potokom Kustošakom i Zagrebačkom ulicom, na istoku potokom Čnomercem te na jugu Baštijanovom ulicom. Gradnja u Voltinom počinje 30-ih godina 20. stoljeća izgradnjom preteče elektroindustrije Končar uz potok Čnomerec. U 70-im godinama 20. stoljeća gradi se kompleks zgrada na uglu Baštijanove i Golikove ulice poznat kao 'papagajke' (zbog različitih boja zgrada). S vremenom se Končar širio na susjedne parcele tako da su neke susjedne ulice potpuno nestale i moguće ih je pronaći tek na starim kartama. Od obrazovnih ustanova u naselju se nalazi Osnovna škola 'Voltino' te Strojarska tehnička škola Frana Bošnjakovića. U istoj zgradi gdje je Strojarska tehnička škola, 1998. godine osnovano je Tehničko veleučilište u Zagrebu (TVZ). Od javnih sadržaja na prostoru naselja nalazi se dječji vrtić 'Zvončić' i knjižnica Voltino. Na području Voltino naselja nalaze se površine koje su trenutno izvan upotrebe kao što je nekadašnje skladište Ferimporta te skladište poduzeća Šuma koje još uvijek radi iako u vrlo ograničenom tempu (mapiranjeTrešnjevke – Voltino, 2016).

Sl. 16. Voltino ('papagajke')

Izvor: autor, 2018

5.14. VRBANI

Vrbani se sa zapada oslanjaju na Prečko po zamišljenoj liniji istočno od Odakove i Sibelisuove ulice, na istoku Ulicom Hrvatskog sokola, na sjeveru su omeđeni Zagrebačkom avenijom, a na jugu jezerom Jarun kojega to naselje dotiče na sjeverozapadnom dijelu jezera. Vrbani su jedan od novijih kvartova koji se počeo formirati početkom 80-ih godina izgradnjom stambenih zgrada uz ulicu Hrvatskog sokola i oko Rudeške ceste (Vrbani I). 90-ih godina nastavljena je izgradnja zapadno od potoka Vrapčak prema Prečkom (Vrbani II). Početkom 21. stoljeća počela je i treća faza gradnje, južno od Horvaćanske ceste, kojom su se zgrade proširile do jezera Jarun (Vrbani III). Prva osnovna škola u Vrbanima (OŠ Vrbani, Listopadska 8) sagrađena je 1992. godine. 1998. godine Vrbani su dobili trgovački centar Getro (danas Konzum), a naselje je poznato i po jednom od prvih McDonald's restorana brze hrane u Zagrebu na uglu Zagrebačke avenije i Rudeške ceste. Prva crkva u Vrbanima (Župa Blagovijesti – Navještenja Gospodinova) sagrađena je tek 2007. godine u Listopadskoj ulici, nasuprot osnovne škole Vrbani. 2003. godine počela je gradnja naselja Vrbani III koje je izraslo u jedno od najelitnijih naselja u Zagrebu i privuklo mnogo mladih obitelji. 2013. godine naselje je dobilo osnovnu školu i dječji vrtić. Iste godine u srcu Vrbana otvoren je moderan trgovački centar Point koji svojim sadržajem privlači i stanovnike susjednih kvartova, pogotovo Jaruna (mapiranjeTrešnjevke – Vrbani, 2016).

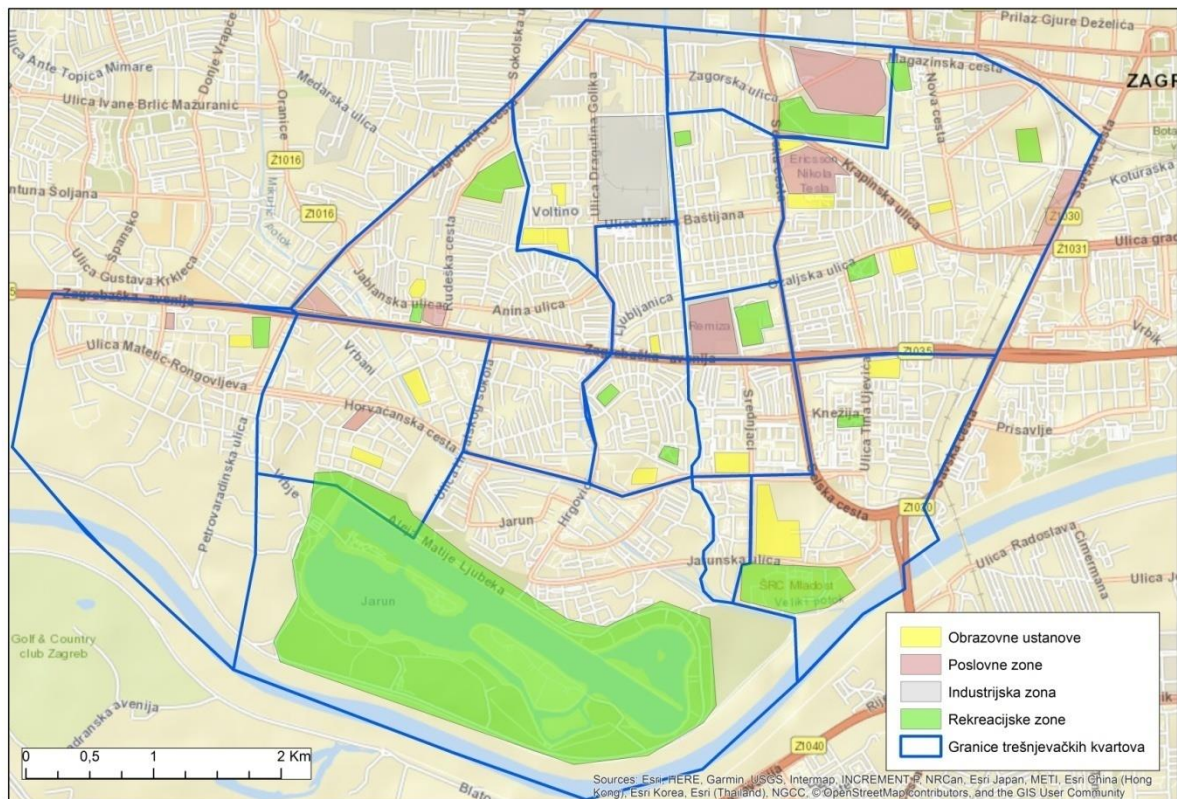

Sl. 17. Osnovna škola Vrbani

Izvor: autor, 2018.

6. ZAKLJUČAK

PROSTORNA STRUKTURA TREŠNJEVKE

Sl.18. Prostorna struktura Trešnjevke

Izvor: ArcGis, 2018

Trešnjevka, poznata radnička četvrt Zagreba, bila je i ostala važan zagrebački kvart, prostor brojnih metamorfoza. Karakterizira ju zanimljiva urbana struktura. Na ovom prostoru nailazimo na kontrast planske i neplanske izgradnje, od organizirane stambene izgradnje do sitne individualne izgradnje. Svako naselje na ovom prostoru ima potrebite centralne funkcije, a ona naselja kojima fale neke od centralnih funkcija (kao što su Gredice), oslanjaju se na susjedna naselja. Na Trešnjevci nailazimo na različite zone iskorištavanja: stambene zone, industrijske zone, poslovne zone, rekreacijske zone i zelene površine te obrazovne ustanove. Na Sl. 18. neoznačeni prostor u principu predstavljaju stambene zone koje čine većinu prostorne strukture Trešnjevke te su raspoređene po svim naseljima Trešnjevke. Od industrijskih zona ističe se Elektroindustrija Končar na području Voltino naselja. U prošlosti na ovom prostoru su se nalazile brojne industrije, ali širenjem grada one su se preselile na periferiju. Poslovne zone raspoređene su po naseljima Trešnjevke ali većina ih se nalazi na sjevernom (starijem) dijelu Trešnjevke, od rekreacijskih zona prednjači ŠRC Jarun te gotovo

svaki kvart ima svoju vrstu rekreacijske zone i zone zelenih površina. Obrazovne ustanove dobro su raspoređene po kvartovima Trešnjevke. Prostorna struktura Trešnjevke, zbog svoje stare infrastrukture, često se mijenja i tako će se vjerojatno nastaviti i u budućnosti.

7. LITERATURA

- Delalle, R., 1999.: Stara Trešnjevka na kraju stoljeća, Centar za kulturu Trešnjevka, Zagreb
- Jukić, T., 1999.: Stara Trešnjevka na kraju stoljeća, Čovjek i prostor 46 (11-12)
- Maroević, I., 1999.: Zagreb njim samim, Durieux, Zagreb
- Možnik, D., 2013.: *Prostorni raspored osnovnih škola na području gradskih četvrti Trešnjevka-sjever i Trešnjevka-jug*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu
- Vresk, M., 2001.: Grad i urbanizacija, Školska knjiga, Zagreb

8. IZVORI

- Mapiranje Trešnjevke – Ciglenica, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/ciglenica/> (5.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Gajevo, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/gajevo/> (5.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Gredice, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/gredice/> (5.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Jarun, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/jarun/> (6.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Knežija (Horvati), <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/knezija/> (6.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Ljubljana, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/ljubljana/> (6.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Pongračevo, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/pongracevo/> (6.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Prečko, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/precko/> (7.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Rudeš, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/rudes/> (7.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Srednjaci, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/srednjaci/> (7.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Staglišće, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/staglisce/> (8.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Stara Trešnjevka, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/stara-tresnjevka/> (8.8. 2018.)
- Mapiranje Trešnjevke – Voltino, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/voltino/> (8.8. 2018.)

Mapiranje Trešnjevke – Vrbani, <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/vrbani/> (8.8. 2018.)

Zgportal – Trešnjevka, <http://www.zgportal.com/o-zagrebu/povijest-zagrebackih-naselja/tresnjevka/> (5.8. 2018.)